

АЧЫ-ДУЗА ЧЕДИРИЛГЕЗИ ӨСКӨН

Чонун амыдырал хандырылган экинчилер дугайында партия болган чазактың чутула шийтирилген болган хемчеглерин амыдыралга боттадырар дээш элэн амыдырал. Каа-Хем районун партия, совет болган ачы-агыл органнары ап чоруткан.

Эрткен беш чылдың дугурунда районун чонунга амыдырал хандырылган черлерин көргүзөр ачы-дуза хевирлери калбарган, анча заманарышкан элэн каш тутулар амыдыралга кирген. Социал-культура объекттеринин түдүгү 1,5 млн. рубль чагылдаттыган. Ол чылдарда Кооп-Хаактын, Кундустугун, Конт-Аксынын Култура байжы-нары, 270 өөрөнчкү өөрөнчкү шкода, 90 орунуг өөрөнчкүлөр интернады, школа назыны четтең уругуларын 2 элбачи, кызыл-булуннар, хоу тургалары, 14 чунар-байжы, ооң иштинде Сары-Сенте хеп чуур черлг чунар-байжы амыдыралга кирген.

Ооң-биле кады аэровокзалдын, автовокзалдын, амыдырал хандырылган комбинатдын, амбулаториянын, телевидение дамчыдылган ретранслятор станциянын тутуларына база амыдырал элөөн. 728 квартираны тагачтап, 13,5 муң амык дөрбөлчөн метр чурттага шолуң туткан. Чонун калбак херек-

линин барааннары бүүдүрери дына калбарган. Чуте мш ачы-агыл чериниң шу-гуму-биле ол ийи катан өскөн. Сонга, экин херекселерин, дуга, шапактары бүүдүрүп турар аларган. 1970 чылда херексел кооперативиниң ма-гашыры планда амык 194 муң рубльдин барааны чоңа саткан. Бистин көдө суур-ларыстың окур-хевир нөс-күзү-биле чаартынып орамын демдектээр өөрүнчү. Олар элктри чырымы, радио дамчы-дылганы, телефон харылааы-биле хандырылган. Ол суур-ларын хой кенинге чаа-чаа кудумчулар, кыралдар не-мешкен.

Кижилерин чаагай чоруу-ну, культурулг дөңөлүнүн бедонин, экономияны бо-лган культураны улам көдүр-дөш оларын чуткүдүг амыдырал турарын демдектээр чутула. Сөөгү түп чыл-дарда бери хеп чуту 1168 маашыны, 1077 радиоприм-ини, 500 амык телевизору, 263 мотоциклда болган 224 муң рубль түңүг байжы и-тинин ачы-бүрү херекселер районун чонунга сат-кан. Ам көдөңүн чурттакчы-нык байжы иштин э-херексел хоорайын чуртта-чыныктыдан алганнастаан. Бо бүгү көдө чонун амыды-рал хандырылган экинчи-дөр дөш партия болган ча-зактын хүн бүрү ап келген

хемчеглериниң ачымында че-дир адылган.

Партия райкому, райкусе-ком болган бүүдүрүг чер-лериниң удуртукчулары район-ун чонун амыдырал хан-дырылган дугайында ай-тырыны шийтирилген турган, көдөңүн амыдырал хан-дырылган экинчилерге совет кижилерин чаагай чо-руунуң өзүдөөн-биле чары-бас болур укугурут деп пар-тияны айттышканын удур-тула болдурган келген. Ша-нап-ла эки тургустунган хан-дырылган күш-агылдың бүү-дүрүгүгү бөдиринге, амык шыкын чөптүг амыдыралыга, эки даштарыга, херексел чонун байжыны амыкын чин-диринге, көдөң амыкын күжүг быжыгаларыга улуг илгини берип турар. Чонун садыг, итининиң кемнеиле-риниң таламы-биле хандырыл-ган чонун дөңөлү чыл-дарда база элөн бедон.

Районда социал-культура-ны, чонун амыдырал хан-дырылган амыкыларын партия, совет органнарга, ачы-агыл черлеринге каш удуа чутаалашып турган. 1967 чылда райсоветтин куесе-комунга районда чонун амы-дырал хандырылган хөжү-дүр хемчеглерин, 1968 чылда район Советиниң сессиянын мажынарынын култура амы-дырал хандырылган, а

1970 чылда районун чонун амыдырал хандырылган байдалын болган ону эки-жидер хемчеглер дугайында айтырылган чутаалашкан. Амыдырал хандырылган тала-а-биле районга чонку чыл-дарда чорудар хемчеглер амыкыдан кылдылган. Бо амы-дыралын коллективтерге, чамдык көдө Советтерин сессияларына база чутаала-нып көргөн.

Бо бүгү чонга чедир ачы-дузаны хевирлери болган хемчегли калбарган органна берген. 1967 чылда амыдырал хандырылган кижж бүү-дүрүгүгү чедир ачы-дузанын хемчегли 2 рубль 34 копейк, 1968 чылда 3 рубль 39 копейк, 1969 чылда 5 рубль 91 копейк турган болза, а 1970 чылда 7 рубль четкен. Чонга ачы-ду-зү ачы-дуза чедирлген районун амыдырал хандырыл-ган комбинат колдуунда бот-тадырып турар. Бир эвес 1966 чылда чонга 21,5 муң рубль түңг даарамыла кыл-дыларын күсөдип берген болза, ол түң 1970 чылда 37,0 муңга четкен, а ол-ла үдө-бачын итинин херекселерин бүдүрүп 8 катап өскөн.

Ачы-дуза чедирлген чонга хевирлери база шын-чегил алган. Ол дөңгө мажы-нарга биче хемчегли байжы херекселерин бүүдүрүп, хеп-

ти димикти арга-биле ашта-ры болган бүүдүрү, ачы-ду-зү даарамыла кылдыларын көндүрүп болган өске-даа ачы-дуза чедирлген-дир. Чуу байжыларын септээр, хуу чагыт бугурут тугут кыл-дыр дөң шыкаш чагытлар-ны моон сонгаар хүдөөн ап турар ашар. Нийтин-биле чылда 10 муң хире чагытлар-ны күсөдип берип турар. Амыдырал хандырылган адыры анык болза-да, боду-нуң херек эки билер мастер-лерин өстүрүп үндүргөн. Бы-заңчы В. Дьяков, быжыкчы-лар В. Ростовцева, А. Трегу-бова, даарамыкчылар Е. Ти-шкина, В. Воронина болган өскелер-даа амыдырал хан-дырылган шугумунуң мураакчы-лары.

Суураарын чонунга ачы-дуза чедирлген график бугурут боттадырып турар. Чагытар хүдөө алыр пунк-туларын суураарда тургускан. Илгичка, Кундустуг көдө Со-веттерин күсөдөөн амы-дырал хандырылган амыкы-чыларын негеделерин ки-чөөтөйли көрүп турар.

Чонун амыдырал хан-дырылган четистер, ший-тирлетишкөн амыкылар ам-даа бар. Амыдырал хан-дырылган комбинатта чаа де-рент-херекселерин четтең-биле бүүдүрүп турар чамдык продукцияны шыны негед-дег дүүшөй турар. Чамдык

улуг күш үнөр амыкылар ме-ханизаттыгынан. Чизээ, бы-заңнаар пехтин станоктары эргижиреп калган. Илгичка чамдык кылдыларын хол-биле чедир кылдыр жузурга тавар-лап турар.

Район Советиниң сессия-ныга хүдөө алган шийтир бугурут чылда 105 муң рубль-дин байжы итинин херек-селерин бүүдүрүп үндүр-түсый чери турар, хүдөө алыр 8 пунктуу амыкылар амыдырал хандырылган алба-нык 39 хире түсый эртем-чилерин бөлөктөр жузурт бис. Чонун амыдырал хан-дырылган экинчилер таламы-биле өлөөн эвес амыкыларын чоруткан. Илгичка-даа оон-даа хой амыкыларын ам-даа кылдыр көрдүгөн.

Районун амыдырал хан-дырылган черлерин амыкы-чыларын өрткен беш чылдын амыкын түнөп көргөн. Плав-нык оналгаларын, кол көр-гүзүлгери чедирленип күс-өттөн. Ам партиянын эл-чегилг сөөдөңгө күш-агылчы бөлөктөргү жузур-тук, тоску беш чылдын баш-тайгы чылдын чедирленип доозар дөш социалистг чары-касы кижип, улуг көдүр-лүшкүгүнүг амыдырал турар.

А. ДМИТРИЕВ,
Каа-Хем райкусеком
даргазынын оралакчысы.

Тоя Херек (чурукта) «Тыва даг-дугу» комбинаттың амыкы-ла калган баштайгы чылында-на фабрикага дерент-херекселер машинаны болуп амыкыла элөөн. Арылгал фабриканын коллектив 200 тонна эки шынарды даг-дугу сөөд амыкыларын чедир планда амык бүүдүрүп хүдөөн күсөдүр дөш шугуру амыкыла турар. Ол соруганы боттадырып машинаны дөш хамаарып деп чуте-ни Тоя эки билер. Илгичка ол бо хүннөдө каш дашыр күженишкени-биле амыкыла турар.
Ф. СПИРИДОНОВТУҢ ФОТОЗУ.

Ажылчынның хавылазы

1970 чылдың декабрь 28-те Күш-ажылдың Кызыл тук ор-дине тургусканында бөр 50 чык болган оюнда «Улут-Хем мшч үлөтүр ажыл-агый-нын хоочун ажылчыны Анисья Андреевна Черкаш-пина ол адырды хавыла-биле шийтирген. Совет куру-сун ол улуг шаңдалып алган Анисья Андреевна бугурут-ла маадырды күш-ажылчы оркут эрткен.

Тывага мшч ажыл-агыйн тургустунган хүннөд элөөн, ол бо үгө чедир дим-милдээр дагжаан мшч дилер пилорамаларын чанын-га урдундур токтуп турар кир-рөдүлөр арамында, лым-бүрү механизмдерин хайгаар-рамышаан, оларын үзеп, чар, бөсөн эвес даалгаларын ол бө-дүрүп ажылчы ап сөткүдүн күсөдип келген. Бергелерин кайжыны ол дээр: чынык мшч, кыжың согу болган күш-ажылдың кижизинге таары-ма чоп болу бөр тавар-ылгалар байж хой.

Ылгачалар калдыр-даа та-варылгаларда Анисья Андрее-вна куруенин, хой-ининиң мурунуга ажылчы ат-ал-дарын бедон-биле медереп бил-дир. Бүүдүргөңүн мурун-а-чы ден хой удуа савадны кел-генни хундулаа бижиктер, өртөктг бөлөктөр болган Со-вет чазактын бедик шаңдал-дары амыкы чокка-ла бот-тырар. Күш-ажылдың Кы-зыл Тук ордине, «Ала-чурттуң Улут дайынының чылдарында күш-ажылчы шыгалар дөң», «Күш-ажылчы маадырды чо-рук» болган юбилей медаль-дары хорөдө чайпкан.

Ам оң намы-ханы угадып, нешикчээр үзеп келген. Ил-гичка-даа ол ботунуң дөңгө-де ам-даа амыкылашкан. «Чагыс шапта-даа амык кыл-байн баарыма сагыш-сөткүл саарымталып, чаңчыккан эш-өөрү, бүүдүргөңүн сактым кээр-дир мен», деп, чутаалар. Ындыр болбас аргажок. Күш-ажыл-биле бүү амыдыралы тулушкан кижиге, ол чокка чурттага чалгаарынчг бол-байн канчаар.

В. САГАН-ООЛ.

Уктуг малчын

Оюн Даваа «Межегей» сов-хозтун анык хойжуу. Ол чедиг класты дооскан, ада-зынга дуулаачылап, хой ка-дара берген. Хоочун хойку чораян адамын арга-дур-жулазын ол салган алган. Оюн Даваа ам совхозтун тер-гин хойжуларынчг бирөөн-ге савадны турар. Эрткен юби-лейг чылда ол анык оол совхоз хойжуларынчг чары-жыгга тилекчи болган. То-руур чүе хойдан 113 хураган, бир хойда-на 2,6 кг дүк — анык хойжуун эрткен чыл-да түнөөн ол.

Бо чылдын баштайгы айы Оюн Даваа база-ла чедир-к-книг дооскан. Ол Кызыл Кыр-Сут деп черде кылган турар. Оон хойлары хур. Ада-ын Оюн Токел-оолдун өрөдиг каанын бугурут, күжү аргы анык хойларын Даваа ко-данында тургузу азырал, олар-га сиең, сула, чарба, дүс берип, чыгыг сугну ижиртип турар.

Кижын хой кадары ода-ларын база-ла шын таарыш-тыр планан алган, ону бугу-таар олктары турар.

Оюн Давааның бо чыгыг хү-дөөлөгүн шырбак: чүе хойга оналган 115 хураган, бир хойдан 2,8 кг дүк алыр.
С. ТАНЗЫН-ООЛ.

ТАТАРА АССР. Бо чымы Казаньның аз алпаратура за-веды тудуш, аз болганарыг болган үш ожукут 175 муң пилганы Сибирьниң, Ортаа Азияны, Украинаны чонунга, чурттуң согуз районнарыга чорудар дөң.

СЭКК-ның XXIV съездиниң амыкыларын чедир бүү-дүргөңүн коллектив планда амык 30 муң рубльдин бедик шынарыма продукцияны бүүдүрүп үндүрер деп, бедиктен чутаалашып алган.

ЧУРУКТА: коммунист күш-ажылдын шамалчылары, мураакчы ажылчылар Т. Позднова, Т. Сайфудинова, М. Мусатаева амыдыралдыг аз пилгаларын чымы элген турар.

В. МЯСНИКОВТУҢ ФОТОЗУ.

(СЭТА-ның фототриказмы).

Тыва дыл

1960—1970 өөредилге чылында элөөн, республиканың бүү-гү школарынга төрөң дил болган литература башкы-лашканын чагыс ай өөредилге планыкче кирген. Мооң мурунуда чылдарда өөредилге планында кирген шактары дөңгөргө, грамматикада шактарынчг барык чарты кызы-рылган.

Программаның утка болган хемчээли хевээр арткан, чуте шактары кызылган чорук, төрөң дил башкылар-ның мурунуга харымсаланы улуттарын болган берге-дөшкүннөрүн база тургузуп келген.

1930 чылда тыва национал бижиктиң тывытканы-биле ка-ды тыва дил сайырдылгы шапкын оруучче кирген. Кол словарь фондунда чамдык сөстөр диалект хевирленип ча-гыс ай литературлуг сөстөргө, эртемниң, техниканың бол-ган култуураның чаа-чаа сөстери орус дылдан тыва дилче шийтип келген. Тыва дылдың грамматиктиң тургузуу база дила сайыраран. Фонетика, морфология болган синтаксис таламы-биле номнар чогааттылган, диссертациялар уду-ла-ра камгалатканын, филология эртемнериниң кандидат-тарыны саны, тыва дил таламы-биле эртем амыкылар көнү-дөөн. Ам бөгү тыва дылда чуте бичи чогаалар эвес, а улуг хемчээлди романнар, тоожулар, шүткүлдөр, шилер, чылдык номнар болган ошталар уду-ла-рамын-биле уту турар. Харын-даа оларын четче номчул четтиргери бөзип бергедон.

Тыва дылдың бо хире чечектелишкенинчг үнөөдө, 5—8 кластарынчг программга бугурут өөрөңгө чөгүр шакта-рынның кызылганын, өөрөнчкилерге ботунуң дылдын дам-чыштыр өск эртемдерин медреселг угаарына, чамдык таламы-биле элөөн шайтылган турар аларган. Төрөң дылды өөрөннриниң улуг ужу-дууалыны айттыпшаан, алдарлыг педагог К. Д. Ушиский не дылдың үнөөн, оң агар бол-ган суг дег эржеңг чутулазын дөрт сөгөн чораян.

Тыва дил башкылашканын кызылганын шакче шил-чөөндөң бөр бугун чартык өөредилге чылы өрткен. Бо үнөөн иштинде өөрөнчкилер тыва дил таламы-биле кош-как болган кызын билин көргүзүп турар аларган. Чуте? —деп айттыр болза, ону мынчаар бадмык болур. Ырак чижек албайн, чуте 6-ты кластын орус болган тыва дил программаларын шак хуваалдамы дөңөп көрөдүлөр. 6-ты класта педагог грамматикага бөп, а тыва дилга чагыс-ла шак бердиген. Дөңгө адын өөрөнни өрттире-ринге орус дилга 41 шак бердиген болза, тыва дылга бөш-ле шак. Моон алгаш көргө, педагог каш болган темз азы бөгү-даа таламы-биле мгал көчүт улуг бөө турар. Бо чижиктен дөң эвес шак хуваалдамы 5—8 кластарын шугурунда бары оон-на бидиртир-дир.

Бүдүрүлгө культуразы

Республиканың херектел кооперативиниң организа-цияларына болган бүүдүрүг черлерин бүүдүрүг культу-разының Бүгү-зылгел хой-нига көрдүлгөңүн чылдын на эрттирп, түнөөн үндүрүп турар. Эрткен чылдын көрүл-дө үнөөдө херектелчилер и-тиндеринге көдө чонун са-дыг хандырылган культу-разыны улам бедир, салдыгын дөңгөргө арт-ларын нештерип, материал-техниктиң баазаны сайыр-дырып, амыкыдачыларынчг иденеңи көдүрер болган оларын амыкыдачылар таары-малыг байдалдарын тургу-зарынын таламы-биле хемч-еглерин ап чоруткан.

Магастинерин тускайы-дып, ол бугурут бараан асо-ртиментизин дөңгөргө, сады-жының киржилгөң чокка боттары хандырылган 19 мага-зинин амыктың, 32 магазини эде дөңгө. Херектел кооп-еративиниң материал-техникти баазы улам быжыгып, 1970 чылда 54 садыгын амыкылар 10 магазин, 100 оштутт 2 сто-лова, 1 хлеб быжыгар бол-ган өскө тутулар амыкы-ла калган. Магастинерин, столоваларынчг болган хлеб быжыгар черлерин са-нытарлыг байдалы экинчи-ринге дөңгөргө киргизгенин салып келген.

Амыкыдачыларынчг мер-жежип, культурулг дөңөлүн бедир амыкыларын база чо-

руткан. 312 кижж мержежил бедиктен болган оларынчг и-тинде 230 садыгын бар. Чаа туттулган чырык чаагай магазинге чөгүр дерлериң салган, барааннарынчг дөң-гөргө, түнөөн үндүрүп турар. Эрткен чылдын көрүл-дө үнөөдө херектелчилер и-тиндеринге көдө чонун са-дыг хандырылган культу-разыны улам бедир, салдыгын дөңгөргө арт-ларын нештерип, материал-техниктиң баазаны сайыр-дырып, амыкыдачыларынчг иденеңи көдүрер болган оларын амыкыдачылар таары-малыг байдалдарын тургу-зарынын таламы-биле хемч-еглерин ап чоруткан.

Респотребсоюзтун шугу-мунда дыка хой магазинерин, столоваларынчг коллектив-тер бүүдүргөңүн бедик куль-туразы чедип алган. Оларга Танды райпозуун Бай-Хаак суурда үлөтүр бараанна-рынчг магазинин, Эрип рай-позунуң столоваларынчг респотребсоюзтун ном садынын кидириңни Кызылда «Юнук» ном магазинин, Каа-Хем райпозунуң Кундустуг суурда мажынарынчг, Бай-Тайга рай-позунуң Бай-Тал суурда мага-зининиң коллективтери бол-ган өскелер-даа хамаарып.

Эрткен чылдан Чон-Хем-чик, Эрип, Танды, Улут-Хем райполарынчг болган Бал-газынчг сельпозуунчг столовала-

рынга механизацияны кылып тургускан чорук ачы-чөмч бөлөктөрүн көндүргөңгө, күш-ажылды чингедиринге, бүүдүргөңүн культуразы бедиринге салдырган болган. Садыг алыкчыларынчг дүңгө-н-биле хандырылган мажына-рыга хлеб дөңгөргө, сады-биле садыр чутула. Эрткен чылдын мшчылдыр садыр хлеб итин быжырган хлектин 68 хуузу болган.

Тес-Хем, Өвүр райполары-ның болган «Өк» райпозунуң хлеб быжыгар черлерин эде-дөңгөргө хлеб, булочка ай-мааның шынары экинжип, асо-ртиментизин калбарган. Респотребсоюзтун Кызылда бүү-дүрүг комбинатында арага болган хевир үзүп кудуп, савааларынчг чаа дөңгө амы-далга кирген, анча амык үн-инчг технолуттүр дерленип тургускан. Ол пехти механиз-аастаанында хол-биле кылдыр амык дыка чингөө.

Бүүдүрүг культуразынын хой-ини көрдүлгөңүн 1970 чылда Эрип, Чон-Хемчик, Бий-Хем, Каа-Хем, Тожу рай-поларынчг, Балгазынчг сельпозуун, респотребсоюзтун ном садынын кидириңни болган Кызылдын садыг баазанынчг коллективтери эки түңдөлдөр-лүг болган.

Көрдүңгөңүнчг сорулгазы херектел кооперативиниң орга-низацияларына болган бүү-дүрүг черлеринге бүүдүргө-нчг бедик культуразы, бар

аргаларын амыкылап турган плавнык оналгаларынчг дес-ки-биле күсөдүрүн чедип алыр болур. Респотребсоюз эрткен чылдын бараан саары-лазынчг, орутулган, бөлөк-көдөң болган хлеб быжыра-лынын планнарын ай, квартал садында алыр күсөдүрүн. Ба-раан саарылганынчг чыл пла-ны 103,4 хуу күсөдүрүп болган көдө чонга планда амык 2,4 млн. рубль түңг бараанны саткан.

Көрдүңгөңүнчг сорулгазы чо-руларда херектел кооператив-иниң амыкыдачыларынчг амыкыда, хуучуларынчг, кооп-ератив контролюнчг комиссар-ларынчг киргизгенинчг дет-кимчелг болган. Ооң-биле чегерлештир көрдүлгөңүн дыка хой негеделери күсөдүрү-мөң. Херектелчилер илти-ледеринчг мажынарында

болган складтарында механи-зациян четче амыкылашкан турар. Чамдык кооператив-терге мажынарында кышка бөлөктөл четпес болуп, кол-лективтерг керээде көрдүгөң хемчеглер кылдырмай бар-ган.

Респотребсоюзтун шугу-мунда 33 столовалың ол бирне-касса апаралар тургустун-ган, а 329 мажында чуте «Тив-лөгө» райпозунуң мажы-нинде касса апаралар бар. Бүүгү мажынарынчг түгө 10 хуузу тоңчутуп одалга сис-темазын амыкылап турар.

Тываның кооператорлары садыгын культуразын улам бедир, четпестерин чыл-дыр дөш шугуру амыкылап турар.

Б. САВЫР,
Респотребсоюзтун
органдазынчг улуг
инструктору.

САДЫГЖЫ

«Ол чагыларын мшч-ла күсөдүп экинжип кызыл-жык. Бо удуада мажының респотребсоюзтун чаагай күсөдүрүп келген ол. Доктук Суванович Монгуш чолачы курузун дооскан, удулаанда садыгыг мержежиле база че-дип алган. Эзелде-зылгел са-дыгыны чоп мактан турар.
С. ТЮЛЮШ,
Чон-Хемчик район.

Башкының бодалы

Соруктуг ажил-херек

«Искра» колхозта комсомол комитети 2 эге организациядан болган 3 комсомол бөлүктөрүндө тургустунган, ында чок амык комсомолчулар, ол назыда оон-даа хой аныктар бар. Комсомолчуларынчг болган аныктарын колхоз бүүдүргөңүнчг ачы-бүрү участоктарында быжылаан, оларын комсомол комитети күш-ажылче улам сорук кирип турар.

Амыкылар үнөргөңгө, ажил-ишке кы-зымак аныктар бисте хай. Оң чижээңгө, төрүрү чок хойга ошаптыр чүстөн хой хураган чоруктурун өстүргөн, хой бүүрү-дүн 2800 грамм дүк кыргып алган Алдын-оол Ондар, түс черинчг инен бүүрүдөн 1570 кг суг саган Татьяна Монгуш, чүс бедон 100 үлүүн өстүргөн Монгуш Данчай-оол, сезонда - 800 г черинчг таразын ажаган тракторист Хөвалыг Хурен-оол, амык нормазын хүн бүрү 150—200 хуу күсөдүрүп турар тудугу Монгуш Баир ыш-наш мураакчылар хой. Өөредилге чылы-ның баштайгы чартында класында багай дөңгө мал амыкы Анчимба Тамба, колхоз-та мал экинчи Александр Монгуш, ме-д-пункт эргелекчи Аркача Дувак олар база чонга хундунткелг.

Комсомолчуларынчг болган аныктарынчг политиктиң билин улам бедир, ажил-ишке мержежил бийдар сорулга-биле тодагар хемчеглерин ап турар. Партия ду-гайында беседаларынчг Дадар-оол Монгуш, башкы Ленинниң дөңчү намдарын Алек-сандра Монгуш олар бидилиг пропаган-далап турар. Ол ышакш школада 25 дың-накчылыг бөлүмүн С. Кызыл-оол, колхоз-та экономикти билгилер бөлүмүн Т. Ним-оол олар башкылап турар.

Бо бүгү хемчеглерден аңгыда, анык-тарынчг нежжик школадында 80 хире ки-жи хара туттулган. Ону чыл бүүр-ле чээрби амык аныктар дөзүп, бышкан билигинчг аттестатын алган, өөредилгезин кызы-бүрү хевир-биле үргүлчүлүп турар. Ол школаның директору Оорман Алдын-кыс эки аныкылап, ылаңгыя башкы надр-ларне кичээңгөйни күштелдирген, оларынчг билин бедиринче уланган хемчеглерин база организациат турар. Башкылардан эки амыкылап турар Борис Дөңтүгү, Хавалдай Монгуш, Роза Очур-оол ышакш эштери мактан болур.

О. АКААЖЫК,
Эрип-Барлык ортумак школазынын тыва дил башкысы.

Башкының бодалы

Соруктуг ажил-херек

«Искра» колхозта комсомол комитети 2 эге организациядан болган 3 комсомол бөлүктөрүндө тургустунган, ында чок амык комсомолчулар, ол назыда оон-даа хой аныктар бар. Комсомолчуларынчг болган аныктарын колхоз бүүдүргөңүнчг ачы-бүрү участоктарында быжылаан, оларын комсомол комитети күш-ажылче улам сорук кирип турар.

Амыкылар үнөргөңгө, ажил-ишке кы-зымак аныктар бисте хай. Оң чижээңгө, төрүрү чок хойга ошаптыр чүстөн хой хураган чоруктурун

КИЧЭЭНГЕЙНИ —ШКОЛАЖЕ

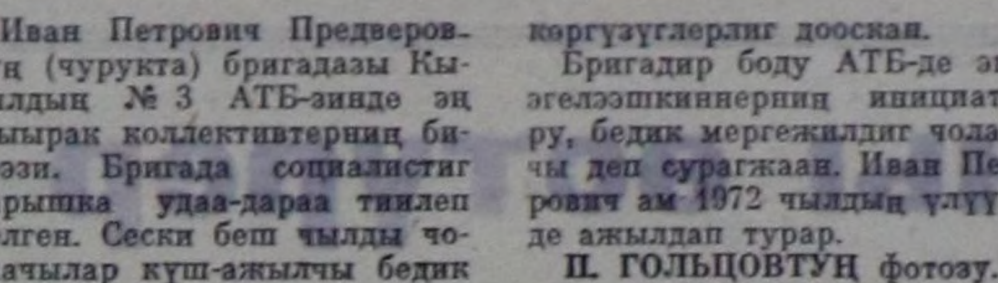
Ыяш белеткели

Чагыгны күүсеткен

К. МААДЫ.

ГЕИНИ

О. ТАВАЛ,
пенсионер.

Бригадир боду АТБ-де эгэлзэшкиннерниң инициативу, бедик мергежилдиң чолдун деп сурагжаан. Иван Перович аял 1972 чылдың үлүүде ажилдап турар.

П. ГОЛЬЦОВТУН фотозу.

Идегелди шынзуктырар

П. Ал «Улут-Хан» совхозтук
Ирпакчан салбырчык бухгалтер
Агата Сайыт Чамбаевич Тю-
ш-тур. Ону суурун турт-
чылары төлөтүп кичи ди-
чы. С. Төлүш оваашкан
кылган кызыкмак, амы-ху
ндарал-туртпак газына
егерлиг, эш-өөр, чоңуна
ктамдыг.
1959-чыда Шагаан-Армы-

деңиздегі органиастаарының таарымчалыг аргаларын ажыглап, коллективте партия организациясы бюке дузалап турар.

Г. НАСЮРЮН,
пропагандист.

Т О Л Е Н Т И Г

үч дугалжын, оларын өрөдөй көлгөн. Сазай Чамбагын полит-билиин ургүчүдүндү, партия кезиңгүшүндү кандидаттыга кирер дэш бөлөткенин турар.

Кызылла Күрүңениң педагогика институтунун башкыны Г. В. Бажутинаның «Бүдүрү билер сен бе?» деп мугералында аажы-чак эки мугуш-пар, кижизгэ болур дугайында бижээн чүүдү-биле Сазай Токтошутң эки мугушпары, арага ишпес, тоңтомааның чакы дугагын турар.

О. НУРСАТ.

КАР чазааның меморандуму

Бичаарга Израиль Аймыл чок чорук Чэвүлелиннч резолюциязын күүседиригден ойталап, бодуунч негелделерин күш хөөргедир туруш-биле тургузарын биеэги хөвээр оралдажып, ынчангаш Ярриг

Джелеткен араб девискээ
дерден шеригерин - үндүр
рия Тель-Авивтин күзөтө
турары Израилдин Армия
го кирген харышыларча
база бидингир-дир дээр
меморандумда демделди.
Тель-Авивтин албан бузу-
бле кылган мелегелери бо-
лса, чүгө делегейнин хой-
ниаи аймамаздарынын у-
лайган оралдажышын д-
дээрин ук позитива шуут
речнап турар деп, КАР
заанын меморандумунда
гаалаа.

Улучшу фронтуну

т у р г у з у п т у р а р

Улусчу чагымс эптик калбак фронттуу даштыкы монополияларның Венесуэлаже шүргүп киреринге удур, түрттүн национал эрге-ажыктарына дүшүкү дег ыңдыр политикти болгаш экономикакти түрүзүгү түргүзүр дээш демисежир деп, хуралдың кирекичтилериниң меделесилдиге чугаалап.

Күш-ажылчы инициатива

рууге чугула машиналары болшат тургузуулары бүдүрүрү дүрдүктөп. Ооң иштинде жомур-даш шахталарын 1,5 муң тонна хйре ар деңизилг транспорт дорин бар.

«Ставляево» электро-стацияны куш-агмыч кол-лективн бүдүрулге чидир-лерин өзөөжөдөгү кууси-биле бо чылын 7,6 муң тонна жомур-дашты камнап алырын куудөтүн.

МЕКСИКАНЫҢ ЧОНУ

МЕХИКО. (СЭТА). Мексикада 48,377,363 киши чурттап турар. Ыкнараа гэрэжжикнер ор кижилерден 4:633 киши төр болгаш 24,237,048 болуп турар. Чоюнук 55 зуузу 20 хардан куду анык кижилер. Мексиканианниц 238 зуузу номчун-даа база бижи-даа бишбес. Ылаңгыя көдөз черде бижики бишбестерниц зуузу дыка бедик.

Чедиишкинниг түңнелдер

Хуызардарга айткан турар.
ГДР-де көдөз ажил-агый бү-
түрүлгөсүнүн өзүндөзүнүн
утайында, тараачыныарнын
гатаералдыг чагай амыды
алының болгаш ажилдаа-
нынга таарымчалыг байдал-
ына эжижиктенин дуга-
уадында, көдөзө култура ту-
уушкуну калбарганынч
утайында соууругачыг сан-

1971 чылда мал ажылынын продукциязын бүдүрерин 14 хуу көвүдөдир дээн.

ПАТРИОТТАР
ХООРАЙНЫ ЭЭЛЭП
АЛГАН

ЛОНДОН. (СЭТА). Чедит кишиги халдаахныынчи түнелиде Лаостун Патриот фронтунуң шериггер Вьетняндан сонгу талажеги километр ырак Муонгсуй хо райны ээлеп алган деп, Рептер агентлиги дынааткы Хоорай рис-биле байлак Кушиналар шылаазында чуугу стратегтиги турушту ээлеп тэрар.

Гарриманның чуғазы

ССРЭ Чоокку Чөөв чүгү
тайбынчы тургустунары
күзеп турар». Ол девискар
тайбынчы таарыштыр ши
пирлээр талазы-биле «де
күрүенин аяккыг магад
ладарынга каттыжарып
Совет Эвиделинч беле
чоокта чаа Москвага чораа
бузуредим деп. Гарриман де

ныг чорудуу турар «вьетна-
чдылга» програмазы «та-
бынныг политиказы эвес,
дайынны үргүлчүлээрини
политиказы-дыр». АКШ «Му-
пуу-Вьетнамда алдар-хүндү-
чөк, дерзин ёзу-чурумунун
йыныраг политиказын» де-
кларирни соксадыр ужурауг де-
ол демдеглен.

Гарриманның бодалы-би-
алырга, ол чугаалажышкы
нар совет-америк харыла-
ларны хөгжүдөригге «ула-
ынайгы депшиалгени чеди-
алар төлөздө, боттуг аргала-
ны ажыдар».

„АПОЛЛОН-14“ АЙДА

НЬЮ-ЙОРК, февраль 5, (СЭ)
«Аполлон-14» Айда чоокшула
башкарылганын дүүн эткен с
зынче шилчээн.

минутада корабльдин сөөлгү
5 шак 30 минутада Митчелл
оң батареяларын хынаары-
үрелишкиннер тыппаан.
и боорга, ужудуушкунуң
дурун чөшпээрээр деп санаан-

и планда көрдүгөнүнөн эр-
биле харылзааны кылгаанар.
Кипажыныга «Эң-не ыттавас»
алза, сөөлгү үеде космонавтар
эрэрге, Ай кырында байдал

Эртеңгигинің 5 шак 13 минут чеді олар Ай кабинасында шаланырының мұрнуындағы ооң хыналдазын қылғаннар.

Эртеңгигинің 7 шак 51 минут қол кезеңден аңғыланған бол

да Ай кабиназы корабльдин
аш тускайлаң ужудуушкуну

НЬЮ-ЙОРК, февраль 3. (СЭ) Митчелл оларның олурган биле 12 шак 18 минута турда

А). Космонавтар Шепард би-
Ай кабиназы Москваным-
Айда барып хонупкан.

Солун неделяда
6 катап үнөр